

Werklozen versus niet-werkende werkzoekenden

Verschillen, overeenkomsten en gebruiksmogelijkheden

Bas van den Elshout (CBS), Cor Jacobi (CWI) en Johan van der Valk (CBS)

Elke maand publiceert het CBS gegevens over de werkloze beroepsbevolking en het CWI cijfers over de niet-werkende werkzoekenden. De verschillen en overeenkomsten tussen deze cijfers en hun gebruiksmogelijkheden staan centraal in dit artikel. De cijfers over de werkloze beroepsbevolking en de niet-werkende werkzoekenden geven in grote lijnen hetzelfde beeld van de werkloosheid. De werkloze beroepsbevolking is echter aanzienlijk kleiner dan de groep niet-werkende werkzoekenden. Ook bevat de werkloze beroepsbevolking relatief meer jongeren en vrouwen. Daarentegen zijn onder de niet-werkende werkzoekenden ouderen juist meer vertegenwoordigd. De niet-werkende werkzoekenden zijn afkomstig uit een administratie, terwijl de werkloze beroepsbevolking is gebaseerd op een steekproefonderzoek. Hierdoor zijn de gegevens over de werkloze beroepsbevolking bij uitstek geschikt voor onderzoek op landelijk beleidsmatig niveau en de data over niet-werkende werkzoekenden voor onderzoek naar deelpopulaties op bijvoorbeeld regionaal en beroepsgroepsniveau.

1. Inleiding

Het is bekend dat het werkloosheidscijfer van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en het cijfer over niet-werkende werkzoekenden van Centrum voor Werk en Inkomen (CWI) verschillen. In oktober 2003 hebben medewerkers van beide organisaties samen gepubliceerd hierover (De Vries, Lucassen, Van der Valk en Bouman, 2003). CBS en CWI stemmen sinds 2003 ook de berichtgeving over de werkloosheidsontwikkelingen meer op elkaar af, onder meer door het hanteren van gelijke verschijningsdata voor de maandelijkse persberichten. Nieuwe ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en nieuwe inzichten over de oorzaken en consequenties van de verschillen geven aanleiding om het artikel uit 2003 te actualiseren. Vooral aan de consequenties van de verschillen voor de gebruiksmogelijkheden van de beide cijfers wordt nu meer aandacht besteed.

In Nederland zijn drie indicatoren beschikbaar om een indicatie te geven van de ontwikkeling van de werkloosheid cq. werkzoekendheid:

1. de omvang van de werkloze beroepsbevolking (wbb), maandelijks gepubliceerd door het CBS;
2. het aantal niet-werkende werkzoekenden (nww), maandelijks gepubliceerd door het CWI en
3. het aantal uitkeringsontvangers Werkloosheidswet (WW) en Wet Werk en Bijstand (WWB), maandelijks gepubliceerd door het CBS op basis van bronmateriaal van UWV (WW) en gemeenten (WWB).

De laatstgenoemde indicator is vooral van belang voor het volgen van de financiële consequenties van werkloosheid voor de Nederlandse samenleving.

De uitkomsten van deze drie indicatoren verschillen. Waar komen deze verschillen vandaan? En welke indicator is waarvoor bruikbaar? Over deze twee vragen gaat dit artikel. De focus ligt daarbij op de verschillen tussen de werkloosheidsindicatoren werkloze beroepsbevolking en niet-werkende werkzoekenden¹⁾.

Hoofdstuk 2 handelt over de definities en dataverzamelmethode van beide werkloosheidsindicatoren. In hoofdstuk 3 wordt beschreven tot welke verschillen tussen de indicatoren dit leidt. Hoofdstuk 4 zoomt vervolgens in op de populaties van beide begrippen, terwijl in hoofdstuk 5 de verschillen en overeenkomsten nog eens nader worden gezien. Wat de gevolgen van de verschillen voor de gebruiksmogelijkheden zijn, komt aan de orde in hoofdstuk 6. In hoofdstuk 7 worden de conclusies van dit artikel samengevat.

2. Definities en dataverzameling

Het cijfer over de werkloze beroepsbevolking (wbb) is het officiële werkloosheidscijfer van Nederland. Het CBS publiceert dit cijfer elke maand. In kamerstukken wordt de ontwikkeling van de werkloosheid aan de hand van dit cijfer beschreven. Het CPB maakt periodiek ramingen van de omvang van de werkloze beroepsbevolking in de komende jaren.

De **werkloze beroepsbevolking** bestaat uit:

- mensen in de leeftijd van 15-64 jaar,
- zonder werk of met werk voor minder dan 12 uur per week,
- die in de afgelopen vier weken actief op zoek zijn geweest naar betaald werk van 12 uur of meer per week en daarvoor op korte termijn (binnen twee weken) beschikbaar zijn.

De definitie van de werkloze beroepsbevolking is afgeleid van de richtlijnen van de International Labour Organisation (ILO).

Cijfers over de werkzame en werkloze beroepsbevolking worden vastgesteld uit de Enquête Beroepsbevolking (EBB). Dit is een grootschalig onderzoek onder huishoudens naar onder meer de arbeidsmarktpositie en het opleidingsniveau van de Nederlandse bevolking van 15 jaar en ouder. De EBB verzamelt jaarlijks van ongeveer 0,8 procent van de Nederlandse bevolking informatie.

Door het steekproefkarakter van de EBB kunnen de uitkomsten van de werkloze beroepsbevolking enigszins fluctueren. Om de betrouwbaarheid te vergroten worden de maandcijfers gepubliceerd als voortschrijdende drie

Relatie met de internationale definitie

Bij het bepalen van de (werkloze) beroepsbevolking wijkt Nederland op een aantal punten af van de ILO-richtlijnen. In de Nederlandse afbakening van de beroepsbevolking wordt een leeftijdsgrens gehanteerd van 15-64 in plaats van 15-74 jaar (ILO). Daarnaast wordt voor de beroepsbevolking een urengrens gehanteerd. Tot de beroepsbevolking worden uitsluitend mensen gerekend die 12 uur of meer per week werken of werk zoeken voor 12 uur of meer per week (ILO 1 uur per week). De belangrijkste reden voor het hanteren van een urengrens is dat dit aansluit bij wat mensen intuïtief onder beroepsbevolking verstaan, namelijk de groep mensen die een substantieel aantal uren per week werkt en voor wie betaalde arbeid de voornaamste bezigheid is.

Nederland is het enige land binnen de Europese Unie dat een urengrens hanteert bij het bepalen van de beroepsbevolking. Om internationale vergelijking van gegevens mogelijk te maken worden maandelijks naast de nationale cijfers over de werkzame en werkloze beroepsbevolking ook cijfers samengesteld zonder urengrens. Deze cijfers worden maandelijks door Eurostat gepubliceerd samen met de cijfers van de overige EU-lidstaten.

maandsgemiddelden. Daarnaast worden ook seizoensgecorrigeerde cijfers en trendcijfers gepubliceerd. De detaillering van de maandcijfers is beperkt tot leeftijd en geslacht. De jaarcijfers bieden meer detailleringmogelijkheden, zoals naar herkomst, opleidingsniveau en regio.

Uit de administraties van het CWI worden maandelijks cijfers afgeleid over het aantal niet-werkende werkzoekenden (nww). Mensen die op zoek zijn naar werk kunnen zich inschrijven bij een CWI. Zij kunnen dan gebruikmaken van de diensten van het CWI, zoals ondersteuning bij bemiddeling of zoeken in de uitgebreide vacaturebank van het CWI. Veel werkgevers bieden daar ook hun vacatures aan. Niet alleen mensen zonder werk kunnen zich inschrijven, maar ook mensen die een andere baan willen of op termijn met ontslag bedreigd worden. Mensen die een WW- of WWB-uitkering ontvangen zijn verplicht zich in te schrijven bij een CWI.

De groep **niet-werkende werkzoekenden** omvat mensen die:

- ingeschreven zijn bij een CWI,
- op de teldatum zonder werk zijn of werk hebben van minder dan 12 uur per week.

Mensen die in de registratie van het CWI als werkzaam voor 12 uur of meer te boek staan, vallen dus buiten deze definitie. Anders dan bij de werkloze beroepsbevolking hoeft bij niet-werkende werkzoekenden geen sprake te zijn van actief zoeken of directe beschikbaarheid (ook al gelden er formele sollicitatieverplichtingen voor veel ingeschrevenen).

De cijfers over de niet-werkende werkzoekenden zijn gebaseerd op integrale waarneming van de populatie. Het betreft standcijfers over de situatie aan het einde van de maand. Er wordt geen seizoencorrectie toegepast op de cijfers. Door het integrale karakter kent de statistiek van de niet-werken-

de werkzoekenden veel detailleringmogelijkheden. Maandelijks zijn cijfers beschikbaar naar onder meer geslacht, leeftijd, beroep, regio en de duur van de inschrijving.

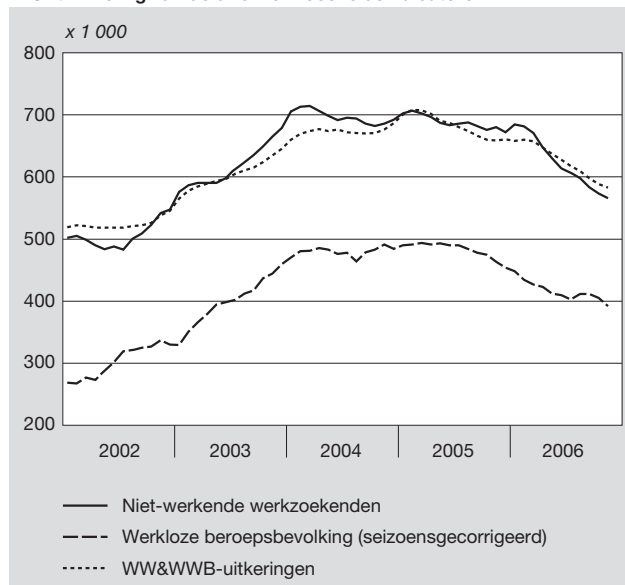
3. Verschillen tussen de cijfers

3.1 Verschillen door definities

De ontwikkeling van de werkloze beroepsbevolking en de niet-werkende werkzoekenden in de periode 2002-2006, totaal en voor verschillende leeftijdsgroepen, is weergegeven in een aantal grafieken. In de grafieken 1-3 zijn ter illustratie ook het aantal ontvangers van een uitkering ingevolge de Werkloosheidswet (WW) en Wet Werk en Bijstand (WWB) opgenomen. Deze cijfers worden maandelijks gepubliceerd door het CBS op basis van bronmateriaal van UWV (WW) en gemeenten (WWB).

Tussen enerzijds de omvang van de werkloze beroepsbevolking van het CBS en anderzijds het aantal niet-werkende werkzoekenden van het CWI en het aantal uitkeringsontvangers WW en WWB blijkt een aanzienlijk niveauverschil te bestaan (figuur 1). De werkloze beroepsbevolking is gemiddeld zo'n 200 duizend lager dan de andere twee indicatoren. De ontwikkeling van de drie indicatoren verloopt echter wel opmerkelijk parallel. Na 2002 liep de werkloosheid op, was daarna tot medio 2005 vrij stabiel op een hoog niveau en daalde duidelijk na medio 2005.

1. Ontwikkeling van de drie werkloosheidsindicatoren

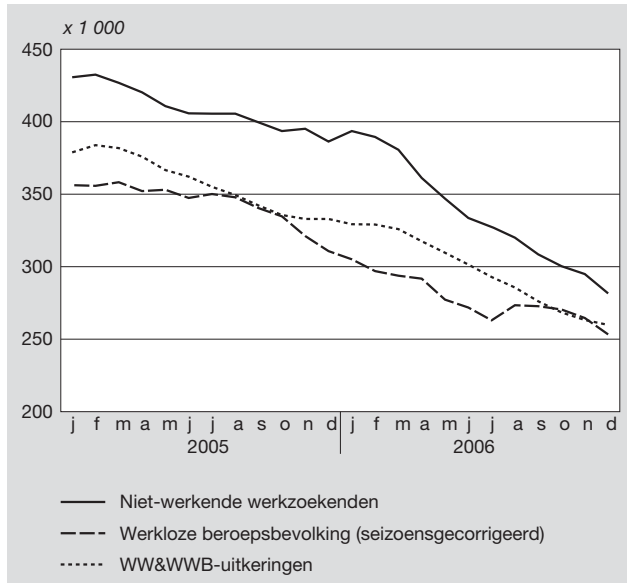

Bron: CBS, CWI.

Hetzelfde beeld is te zien bij werklozen cq. werkzoekenden onder en boven de 45 jaar (figuren 2 en 3). Ook hier zijn er niveauverschillen tussen de drie indicatoren, terwijl het verloop in de tijd weer opmerkelijk parallel is. In de leeftijdsgroep tot 45 jaar ligt het aantal uitkeringsontvangers dicht bij de omvang van de werkloze beroepsbevolking dan het aantal niet-werkende werkzoekenden. In de leeftijdsgroep vanaf 45 jaar ligt het aantal uitkeringsontvangers echter duidelijk boven de omvang van de andere twee indicatoren. Verder geven alledrie de indicatoren aan dat de werkloosheidsdaling in 2005 en 2006 vooral optrad

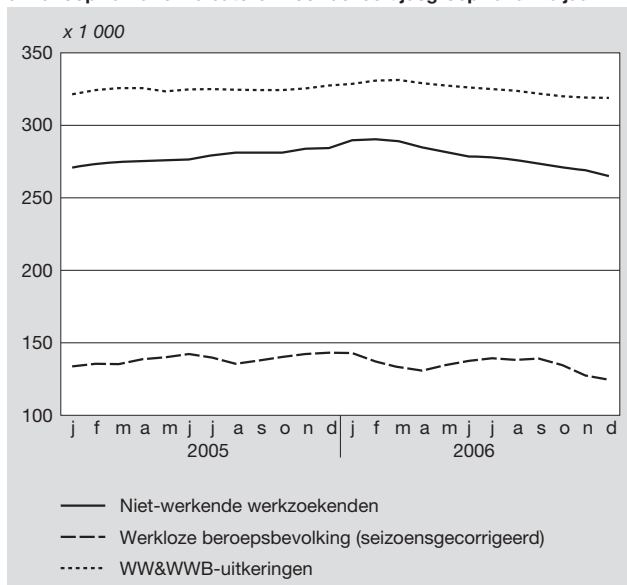
bij de jongeren en pas in de loop van 2006 ook enigszins bij de ouderen.

2. Verloop van drie indicatoren voor de leeftijdsgroep tot 45 jaar

Bron: CBS, CWI.

3. Verloop van drie indicatoren voor de leeftijdsgroep vanaf 45 jaar

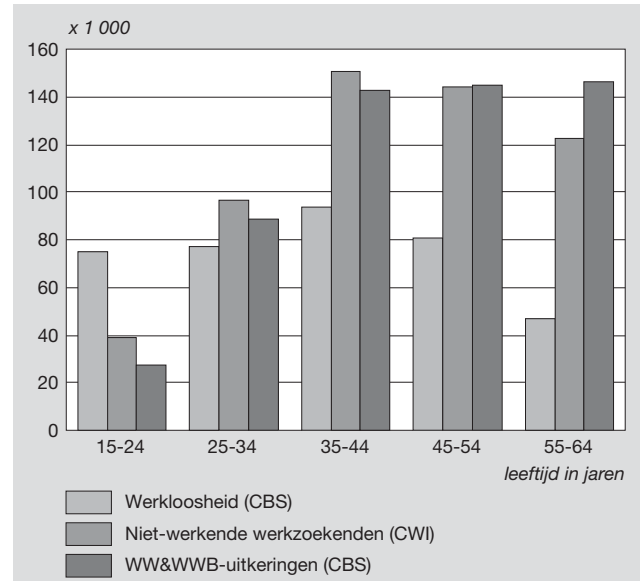
Bron: CBS, CWI.

De verdeling naar leeftijd verschilt duidelijk voor enerzijds de werkloze beroepsbevolking van CBS en anderzijds de niet-werkende werkzoekenden van CWI en de uitkeringsontvangers WW en WWB (figuur 4). Op basis van de CBS-cijfers over de werkloze beroepsbevolking blijkt het aantal jonge werklozen relatief groot te zijn en het aantal oudere werklozen relatief gering. Bij het aantal niet-werkende werkzoekenden en uitkeringsontvangers is dat beeld net andersom. Hier is de werkloosheid onder jongeren relatief klein en onder ouderen juist relatief hoog.

De verschillen in niveau en structuur tussen de cijfers van de werkloze beroepsbevolking en de niet-werkende werkzoekenden zijn toe te schrijven aan verschillen in afbakening

van deze concepten. Mensen in de werkloze beroepsbevolking moeten actief zoeken naar werk en direct beschikbaar zijn voor werk. Niet alle mensen die werk zoeken, schrijven zich in bij een CWI. Omgekeerd geldt dat niet alle mensen die ingeschreven staan bij een CWI actief zoeken naar werk of daar ook onmiddellijk voor beschikbaar zijn.

4. De verschillen per leeftijdsgroep, december 2006

Bron: CBS, CWI.

3.2 Overige verschillen tussen de cijfers

Naast definitieverschillen zijn er nog een aantal andere verschillen tussen de cijfers van de werkloze beroepsbevolking en de niet-werkende werkzoekenden:

- *Wijze van waarneming* (enquête versus administratieve telling). Het cijfer van de werkloze beroepsbevolking is gebaseerd op een steekproefonderzoek bij huishoudens. De uitkomsten zullen door het steekproefkarakter enigszins fluctueren. Het cijfer van de niet-werkende werkzoekenden daarentegen is een integrale telling uit de administraties van het CWI. Het cijfer geeft weer welke informatie in de administratie is opgenomen. Er kan sprake daarbij overigens wel sprake zijn van administratieve vertraging of onzuiverheden in de registratie.
- *Tijdperiode waarop de cijfers betrekking hebben*. Het CBS publiceert de cijfers van de werkloze beroepsbevolking maandelijks in de vorm van een voortschrijdend driemaandsgemiddelde. Het CWI-cijfer heeft betrekking op de laatste dag van de maand. De cijfers hebben dus betrekking op een verschillende periode.
- *Seizoencorrectie*. Het cijfer van de werkloze beroepsbevolking van het CBS wordt gecorrigeerd voor seizoeninvloeden. Seizoeneffecten spelen een belangrijke rol in de ontwikkeling van de werkloosheid binnen een jaar. Zo is een stijging van de werkloosheid in de wintermaanden heel gebruikelijk in verband met verminderde activiteit in onder meer de bouw en de horeca. Als de werkloosheid in deze peri-

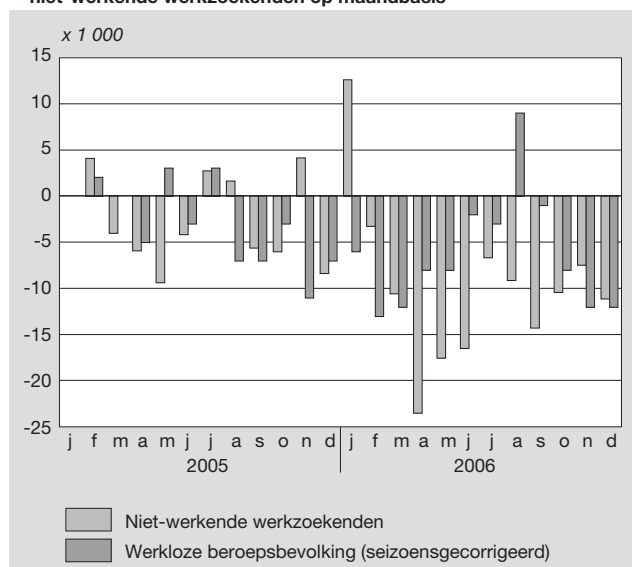
ode met enkele duizenden stijgt, betekent dat niet dat de algemene situatie op de arbeidsmarkt is verslechterd. Degelijke seizoengebonden schommelingen vertroebelen het zicht op de onderliggende ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Het cijfer van de werkloze beroepsbevolking wordt voor deze seizoensinvloeden gecorrigeerd. Het cijfer van de niet werkende werkzoekenden niet.

Het zijn vooral de verschillen in definitie die leiden tot de verschillen in niveau en structuur van beide cijfers. Desondanks vertonen beide cijfers over een langere periode bezien ongeveer eenzelfde ontwikkeling. Op de korte termijn kunnen de cijfers niet alleen wat betreft niveau en structuur uiteenlopen, maar ook wat betreft de ontwikkeling. De verschillen in definitie, meetmethode, meetperiode en het al dan niet toepassen van seizoencorrectie dragen hieraan bij.

3.3 De maandontwikkeling van de CBS- en CWI-cijfers

De ontwikkelingen van maand op maand verschillen duidelijk tussen beide indicatoren voor werkloosheid (figuur 5). Vaak is de richting van de ontwikkeling hetzelfde, maar het komt ook voor dat het ene cijfer een stijging weergeeft, terwijl het ander cijfer een daling aangeeft.

5. Absolute ontwikkeling van de werkloze beroepsbevolking en niet-werkende werkzoekenden op maandbasis

Bron: CBS, CWI.

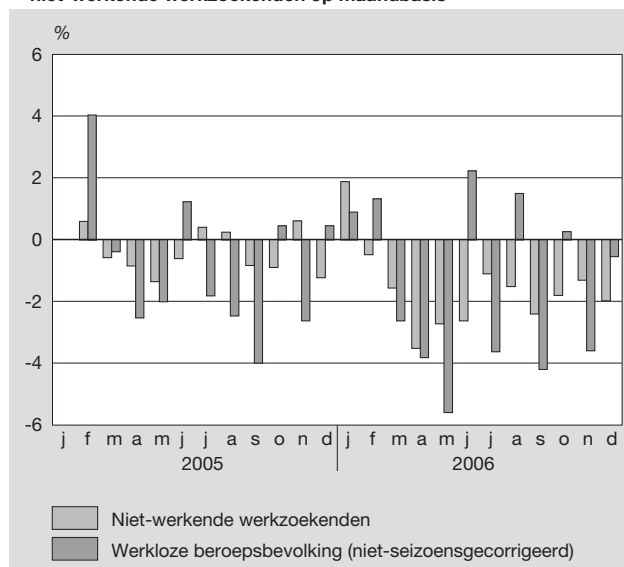
Ook wanneer de relatieve maand-op-maandmutaties worden bekeken en het ongecorrigeerde cijfer van de werkloze beroepsbevolking wordt genomen blijken de cijfers uiteenlopende ontwikkelingen te vertonen (figuur 6). Deze zijn toe te schrijven aan de verschillen in populatie, meetmethode en periode waarop de cijfers betrekking hebben tussen beide concepten.

4. De verschillen in populatie tussen de werkloosheidsbegrippen

De verschillen in de populaties tussen de werkloze beroepsbevolking en de niet-werkende werkzoekenden kunnen inzichtelijker gemaakt worden met een overzicht van

de arbeidsmarktpositie van de bevolking van 15-64 jaar. De bevolking van 15-64 jaar wordt ook wel aangeduid als de potentiële beroepsbevolking.

6. Relatieve ontwikkeling van de werkloze beroepsbevolking en niet-werkende werkzoekenden op maandbasis

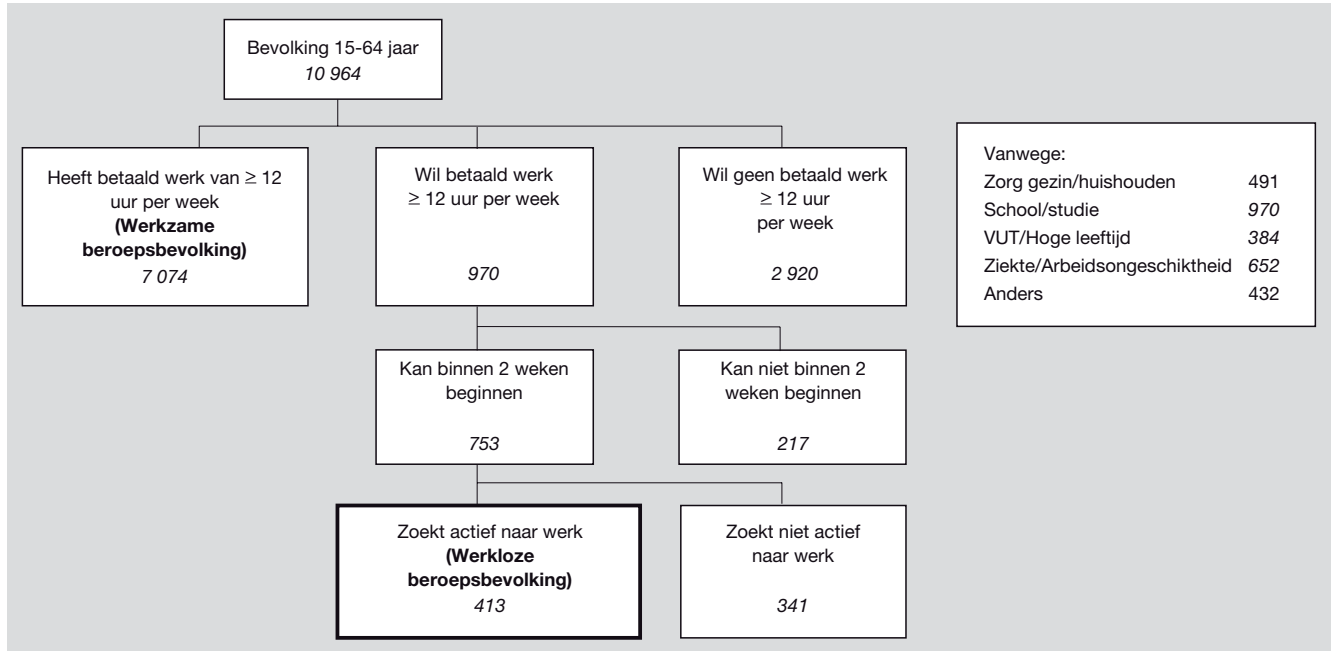
Bron: CBS, CWI.

In 2006 bedroeg de potentiële beroepsbevolking in Nederland bijna 11 miljoen personen. Daarvan hadden ruim 7 miljoen mensen betaalde arbeid van 12 uur of meer per week. Dit is de werkzame beroepsbevolking. De overige 4 miljoen mensen hebben geen werk van 12 uur of meer per week. Driekwart wilde dat om uiteenlopende redenen ook niet. Bijna 1 miljoen mensen gaven wel aan betaald werk van 12 uur of meer per week te willen. Naast willen moeten mensen echter ook actief zoeken en direct beschikbaar zijn. Er waren 314 duizend mensen niet actief op zoek naar werk. Verder waren er 217 duizend personen niet direct (binnen twee weken) beschikbaar voor werk. De werkloze beroepsbevolking bedroeg per saldo 413 duizend personen. Dat is dus nog niet de helft van het aantal mensen dat 12 uur of meer per week wil werken.

Het aantal niet-werkende werkzoekenden was in 2006 gemiddeld 617 duizend. Ruim 30 procent hiervan had actief naar werk gezocht en was binnen twee weken beschikbaar voor een baan van 12 uur per week of meer (figuur 7). Dit deel van de niet-werkende werkzoekenden komt overeen met de werkloze beroepsbevolking. De overige 70 procent van de niet-werkende werkzoekenden had een andere arbeidspositie. Ruim 13 procent wilde wel werk van 12 uur per week of meer, maar heeft niet actief gezocht of was niet beschikbaar binnen twee weken. Daarnaast gaf een vrij grote groep (30 procent) aan geen werk van 12 uur per week of meer te willen. Dit betreft voor ongeveer de helft arbeidsongeschikten of zieken. Andere redenen om geen werk te willen zijn bijvoorbeeld vut, pensioen, hoge leeftijd of zorg voor het gezin.

Ten slotte bleek circa een kwart van de niet-werkende werkzoekenden werkzaam te zijn voor 12 uur per week of meer. Hiervan gaf bijna de helft aan in vaste dienst te zijn. Dit zijn voornamelijk mensen die pas begonnen waren in een werkkring. Deze mensen hadden waarschijnlijk nog

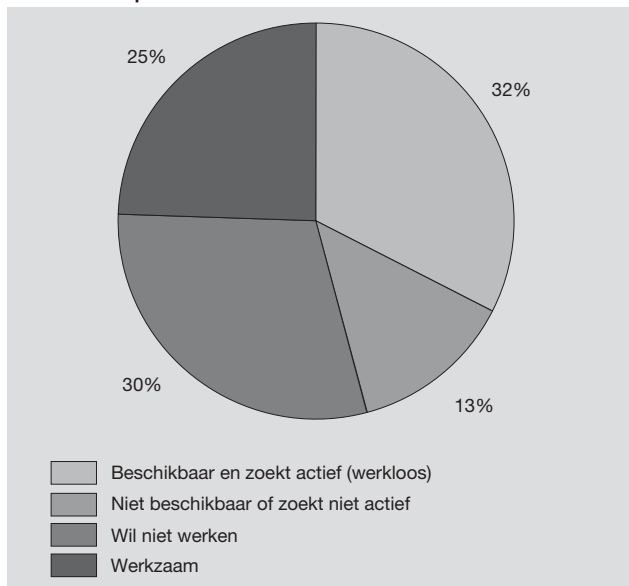
Schema 1. Benut en onbenut arbeidsaanbod, EBB 2006

niet doorgegeven aan het CWI dat ze werk hebben gevonden. Voor een deel zou het ook kunnen zijn dat dit nog niet is doorgevoerd in de administratie. De andere helft van de groep werkenden bestaat vooral uit mensen die tijdelijk of flexibel werk hebben. Hiervan is het te begrijpen dat ze hun inschrijving bij het CWI niet hebben gewijzigd.

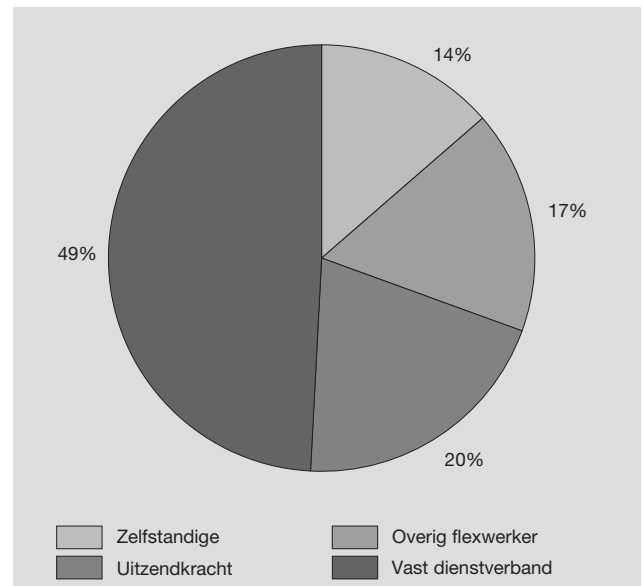
loze beroepsbevolking en de niet-werkende werkzoekenden bij mannen iets groter is dan bij vrouwen. Bij vrouwen is het deel dat wel werkloos is, maar niet staat ingeschreven relatief groot.

7a. De arbeidspositie van niet-werkende werkzoekenden

Bron: CBS, CWI.

7b. 'Werkzame' niet-werkende werkzoekenden

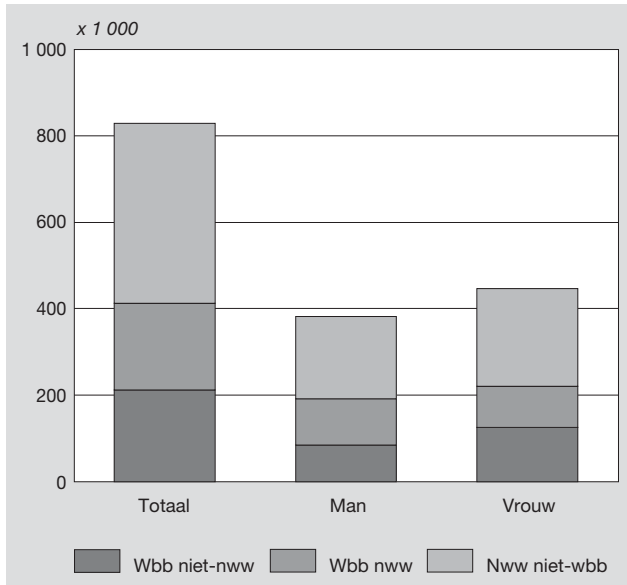
Bron: CBS, CWI.

5. Verschillen en overlap naar persoonskenmerken

Ongeveer de helft van de mensen uit de werkloze beroepsbevolking is als niet-werkende werkzoekende ingeschreven bij het CWI. Omgekeerd behoort een grote groep niet-werkende werkzoekenden niet tot de werkloze beroepsbevolking. De mate van overlap tussen beide werkloosheidsbegrippen verschilt duidelijk naar persoonskenmerken. Naar geslacht blijkt bijvoorbeeld dat de overlap tussen de werk-

Vooral naar leeftijd bestaan zeer duidelijke verschillen in het al dan niet ingeschreven staan van werklozen. Bij jongeren en ouderen bestaat een veel kleinere overlap dan bij mensen van 25 en tot 45 jaar. Werkloze jongeren staan vaak niet ingeschreven. Een deel van de werkloze jongeren is schoolgaand en op zoek naar een bijbaan of een vakantiebaantje. Deze mensen schrijven zich natuurlijk niet in bij het CWI. Het deel van de werkloze scholieren of studenten, dat ingeschreven is, is nihil.

8. Relatie wbb en nww naar geslacht

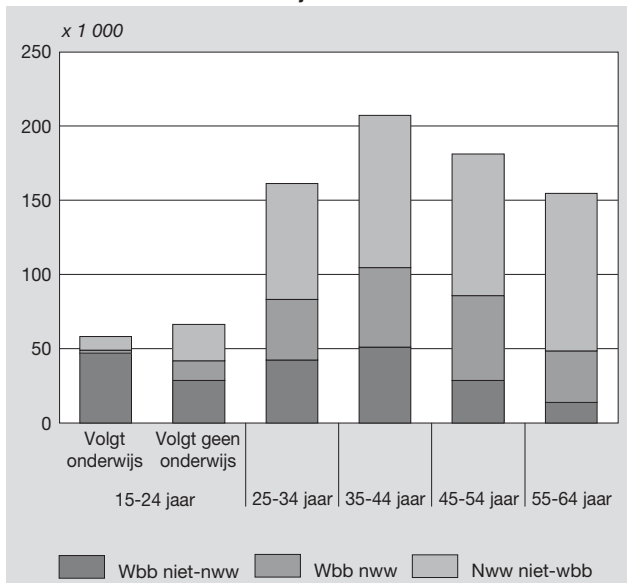
Bron: CBS, CWI.

Echter ook een relatief groot deel van de jongeren die niet schoolgaand zijn en op zoek zijn naar een baan schrijft zich niet in. Ongeveer één op de drie van de werklozen stond ingeschreven in 2006.

Bij ouderen is juist het deel dat als niet-werkende werkzoekende ingeschreven staat bij het CWI maar niet tot werkloze beroepsbevolking hoort groot. Bij de 55-64-jarigen betrof het in 2006 ruim 100 duizend personen.

Naar opleidingsniveau zijn de verschillen niet zo groot. De overlap tussen werklozen en niet-werkende werkzoekenden is bij laagopgeleiden wat kleiner dan bij de andere categorieën. Vooral de categorie wel ingeschreven, maar niet werkloos is bij de laagopgeleiden aanzienlijk groter dan bij de anderen. Tussen de middelbaar- en hoogopgeleiden zijn geen verschillen zichtbaar.

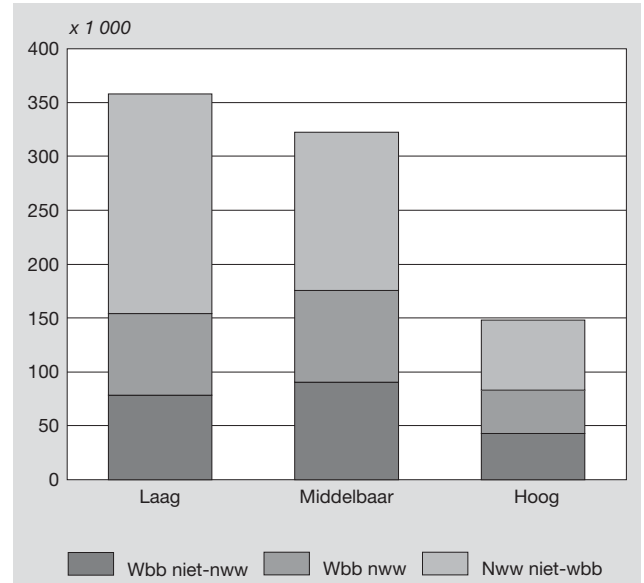
9. Relatie wbb en nww naar leeftijd

Bron: CBS, CWI.

Bij de niet-westerse allochtonen is de overlap tussen de werkloze beroepsbevolking en de niet-werkende werkzoekenden aanzienlijk minder groot dan bij autochtonen. Vooral het aantal werklozen dat niet ingeschreven is, is relatief groot vergeleken met de autochtonen. Dit geldt in nog groter mate voor de westerse allochtonen. Daar is het aantal mensen dat wel ingeschreven staat, maar niet werkloos is, relatief klein.

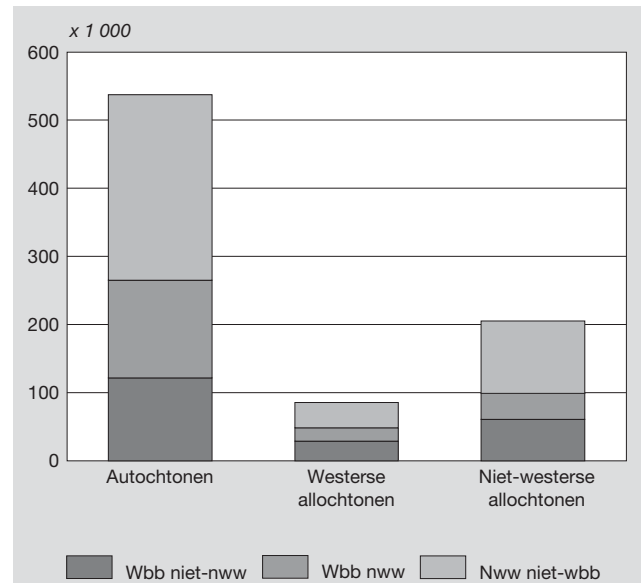
10. Relatie wbb en nww naar opleidingsniveau

Bron: CBS, CWI.

De ontwikkeling van de werkloze beroepsbevolking en de niet-werkende werkzoekenden geeft hetzelfde beeld te zien. Als de overlap tussen deze groepen in beschouwing genomen wordt, blijkt dat het deel van de werkloze beroepsbevolking dat zich niet inschrijft vrij stabiel is in de periode 2002-2006. De omvang van deze groep lijkt minder conjunctuurgevoelig te zijn. Vooral de groep werklozen die ook ingeschreven is bij het CWI nam in 2003-2004 toe en

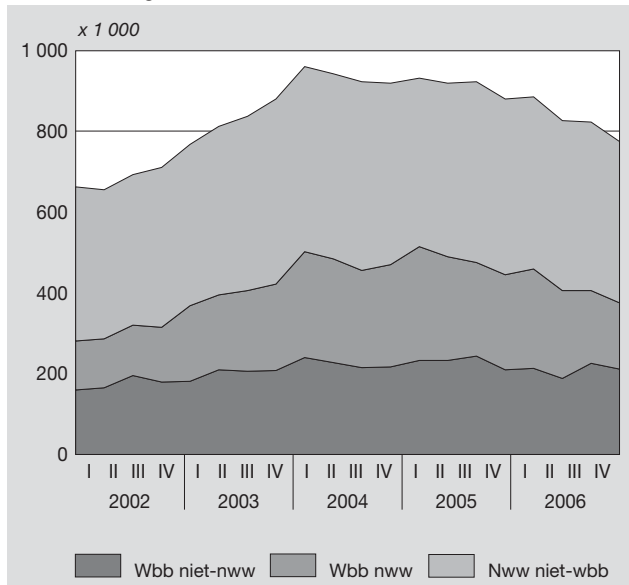
11. Relatie wbb en nww naar herkomst

Bron: CBS, CWI.

vervolgens weer af. Dit past bij de conjuncturele ontwikkeling in die periode. Bij een verslechterde economie neemt de overlap zichtbaar toe.

12. Ontwikkeling in relatie wbb en nww

Bron: CBS, CWI.

6. Gevolgen voor gebruiksmogelijkheden

In de vorige hoofdstukken is vooral aandacht besteed aan de verschillen tussen de werkloze beroepsbevolking (wbb) en niet-werkende werkzoekenden (nww) en de oorzaken daarvan. Dit hoofdstuk concentreert zich vooral op het gebruik: 'Welke indicator is waarvoor bruikbaar?'

Het eerste verschil in gebruiksmogelijkheden ontstaat door het verschil in de definities van de twee indicatoren (staat 1). De werkloze beroepsbevolking van CBS beschrijft een andere populatie dan de niet-werkende werkzoekenden van CWI. De keuze van de indicator is afhankelijk van de populatie waarin een gebruiker geïnteresseerd is (of meer de actief zoekende en direct beschikbare werklozen of meer de groep bij CWI ingeschreven niet-werkende werkzoekenden, die voor een groot deel overeenkomt met de groep uitkeringsontvangers WW en WWB).

De wbb vormt een samenhangend geheel met de werkzame beroepsbevolking en de niet-beroepsbevolking en is daarom goed bruikbaar in beleidsanalyses. De indicator nww staat meer op zichzelf. De gebruiker voor wie consistentie met andere sociaaleconomische indicatoren belangrijk is, zal daarom een voorkeur hebben voor de CBS-indicator.

Voor een aantal gebruikstoepassingen is het absolute aantal werklozen relevant. Er zijn echter ook toepassingen waarbij gebruikers vooral geïnteresseerd zijn in relatieve ontwikkelingen. Omdat de wbb en nww in de tijd gezien parallelle ontwikkelingen vertonen, is voor deze gebruikstoepassingen de keuze tussen deze twee indicatoren minder relevant en kan de keuze meer bepaald worden door andere eigenschappen. Hetzelfde geldt ook vaak bij onderlinge relatieve vergelijkingen tussen regio's en deelgroepen (behalve als verhoudingen tussen leeftijdsgroepen een belangrijke rol spelen, omdat de wbb en nww heel anders verdeeld zijn over deze groepen).

Een tweede verschil in gebruiksmogelijkheden komt voort uit het verschil in dataverzamelmethode. De wbb is gebaseerd op een steekproefenquête, de nww wordt afgeleid uit een integrale administratieve registratie. Een dataverzameling op basis van een steekproef levert grotere maandelijkse fluctuaties in de cijfers op (ondanks de driemaandsmiddeling) dan een integrale administratieve registratie. Administratieve cijfers daarentegen tonen soms bepaalde ontwikkelingen die louter het gevolg zijn van administratieve processen (zoals opschoningsoperaties). Ook kunnen antwoorden die werkzoekenden geven bij de registratie en uitkeringsintake door het CWI verschillen van de antwoorden die zij zouden geven op een enquête die verder geen consequenties voor de betrokkene heeft. De mate waarin de gebruiker moeite heeft met de eigenaardigheden van de twee dataverzamelmethode, zal zijn voorkeur voor hantering van het ene of andere cijfer mede bepalen.

Het verschil in dataverzamelmethode zou ook invloed kunnen hebben op de actualiteit van de cijfers. Om met voldoende betrouwbaarheid resultaten te presenteren, hanteert het CBS bij de publicatie van de wbb een driemaandsgemiddelde. Dit gemiddelde benadert dan de werkloosheidssituatie in het midden van de driemaandsperiode. Omdat de publicatiedatum ongeveer een halve maand na afloop van de driemaandsperiode valt, geeft het werkloosheidscijfer dat op die datum gepubliceerd wordt de situatie weer van twee maanden daarvoor.

Het CWI-cijfer voor de nww beschrijft de situatie aan het eind van de meest recente maand en levert op de publicatiedatum formeel de situatie weer van circa een halve maand daarvoor (het verschil tussen de publicatiedatum en het eind van de daaraan voorafgaande maand). Maar omdat het CWI bij een deel van de werkzoekenden pas achteraf weet dat ze werk hebben gevonden of niet meer ingeschreven willen zijn, loopt de administratieve registratie op deze punten enigszins achter. Daardoor loopt ook het CWI-cijfer iets achter bij de werkelijke ontwikkelingen.

Staat 1 Voor gebruiksmogelijkheden relevante kenmerken van de indicatoren

Aspect	CBS-wbb	CWI-nww
Populatie	Zonder werk ≥ 12 u, direct beschikbaar en actief zoekend	Ingeschreven bij CWI, zonder werk ≥ 12 u
Consistentie met overige statistieken	Consistent met overige sociaal economische indicatoren	Op zich zelf staand
Weergave	Antwoorden respondentena	Administratieve registratie
Actualiteit	Enig achterlopen door noodzaak 3 maands middeling steekproef	Enig achterlopen door vertraagde registratie deel uitstrom
Maandelijks significant te volgen kenmerken	Alleen kenmerken met grote subpopulaties	Alle geregistreerde kenmerken
Regionaliserings-mogelijkheden	Maandelijks alleen nationaal, per kwartaal ook voor grotere regio's	Maandelijks tot op gemeenteniveau en zo nodig tot op postcode
Herleidbaarheid naar individuen	Niet beschikbaar voor derden	Beschikbaar voor uitvoeringstaken binnen de SUWI-keten

De meeste gebruikers zijn geïnteresseerd in zo actueel mogelijke cijfers. De twee indicatoren vertonen echter beide een ongeveer gelijke achterstand (en zijn overigens ten opzichte van veel andere statistische indicatoren behoorlijk actueel).

Zowel het CBS als het CWI registreren in hun dataverzameling een groot aantal kenmerken van de geënquêteerde werklozen, respectievelijk geregistreerde werkzoekenden. Omdat de CBS-enquête gebaseerd is op een steekproef kan het CBS (zeker op maandbasis) slechts statistisch betrouwbare uitspraken doen over kenmerken die gelden voor omvangrijke deelgroepen binnen de wbb (bijvoorbeeld geslachts- en leeftijdsgroepen). Voor het CWI geldt deze beperking niet, omdat de registratie alle ingeschreven omvat. Het CWI kan dan ook op maandbasis de ontwikkeling van een groter aantal deelgroepen (bijvoorbeeld beroepsgroepen, opleidingsniveaus, durklassen e.d.) redelijk betrouwbaar weergeven.

Dit geldt in bijzonder voor regionale kenmerken. Het CBS publiceert momenteel alleen regionale uitsplitsingen op jaarbasis en dan nog alleen voor de wat grotere regio's. Het CWI levert maandelijks uitsplitsingen tot op het niveau van gemeente en CWI-vestiging (en kan dit zelfs tot op postcode-niveau). In het bijzonder kunnen vanuit het CWI-materiaal op maandbasis de nww-ontwikkelingen naar combinaties van regio en beroep zichtbaar worden gemaakt. Omdat het CWI ook op maandbasis ontwikkelingen in de bij de centra geregistreerde vacatures naar regio en beroep kan weergeven, kan dit materiaal de basis vormen voor discrepantieanalyses (vraag/aanbod-ontwikkelingen) per regio.

De gebruiker die geïnteresseerd is in actuele ontwikkelingen binnen wat kleinere deelgroepen van de werklozenpopulatie en in het bijzonder in regionale ontwikkelingen, zal dan ook vooral gebruik moeten maken van gegevens van het CWI.

Een bijzondere eigenschap van de nww is dat het CWI de weergegeven cijfers kan herleiden naar individuen. Bij de CBS-cijfers is dat alleen mogelijk voor de steekproefindividuen, waarover het CBS echter uit privacy-overwegingen nooit naar buiten toe zal rapporteren. Door de herleidbaarheid naar individuen kunnen statistische analyses op basis van CWI-cijfers gebruikt worden in operationele bemiddelings- of matchingsprocessen binnen de SUWI-keten, om groepen werkzoekenden met bepaalde kenmerken op te sporen en vervolgens te benaderen.

Gebruiksmogelijkheden van de indicator werkloze beroepsbevolking liggen vooral in de sfeer van beleid op landelijk macro-economisch niveau, waar consistentie met andere beleidsvariabelen belangrijk is (staat 2). Ook kan deze indicator gebruikt worden in internationale vergelijkingen.

Voor de indicator niet-werkende werkzoekenden liggen de beleidsmatige gebruiksmogelijkheden meer op regionaal en beroepsgroepenniveau. Daarnaast is deze indicator ook te hanteren in operationele processen ter ondersteuning van zoek- en matchingsacties in de SUWI-keten.

7. Conclusies

Uit het voorafgaande komen de volgende conclusies naar voren:

- CBS en CWI benaderen werkloosheid vanuit hun eigen invalshoek. Dat werkt door in de gehanteerde definities en dataverzamelmethode van hun werkloosheidsindicatoren;
- De indicatoren hebben ieder voor zich specifieke eigenschappen en eigenaardigheden die voortvloeien uit de gehanteerde definities en dataverzamelmethode en die meer of minder zwaar wegen, afhankelijk van het gebruik ervan;
- Beide werkloosheidsindicatoren hebben hun eigen nut en gebruiksmogelijkheden en vullen elkaar aan. De gebruiksmogelijkheden van de werkloze beroepsbevolking liggen vooral op landelijk beleidsmatig niveau, die van de niet-werkende werkzoekenden vooral op regionaal en beroepsgroepenniveau.

Literatuur

Vries, Sylvia de, Sabine Lucassen, Johan van de Valk en Anske Bouman (2003). *Staan werklozen ingeschreven als niet-werkende werkzoekenden?* Sociaal-economische maandstatistiek 2003/10.

Noot in de tekst

¹⁾ Overigens blijkt uit de verschillende figuren dat het aantal niet-werkende werkzoekenden bij CWI en het aantal uitkeringsontvangers WW en WWB doorgaans in de buurt van elkaar liggen. Dit valt ook te verwachten, omdat de meeste uitkeringsontvangers WW en WWB verplicht zijn zich in te schrijven bij CWI.

Staat 2
Voorbeelden van gebruiksmogelijkheden

	CBS-wbb	CWI-nww
Beleidsmatig	Gebruik als officieel werkloosheidscijfer in landelijke beleidsanalyses Gebruik als onderdeel conjunctuurindicator Gebruik in internationale vergelijkingen	Volgen ontwikkeling geregistreerd werkzoekend arbeidsaanbod (is ongeveer uitkeringspopulatie WW en WWB) per regio en beroepsgroep Volgen vraag/aanbod ontwikkelingen per regio en beroepsgroep Volgen werkloosheidsontwikkeling op wijk- en buurniveau
Operationeel		Opsporen arbeidsreserve voor moeilijk vervulbare vacatures